

Met voordeel verkopen. Elk zoekt zijn voordeel. Hij heeft weinig voordeel getrokken uit de lessen van het verleden.

Dit was nu juist wel geen batig saldo te noemen, wijl noch de koning, noch zelf iemand er enige baat bij had. Alle baat helpt. De baten van deze boedel overtreffen de schulden.

Dat is een mooie aanwinst voor de vereniging. Lijst der aanwinsten van de Koninklijke Bibliotheek. — Het genootschap heeft dit jaar op geen aanwinst van leden te hopen.

Als er soms onder ons mochten zijn, die hun plicht verwaarlozen voor gewin, die het recht verkopen voor geld. Zijn eerezucht was geenszins van die aard, dat hij bedelen zou om hogere rang of meer gewin.

Die zaak heeft een zuivere winst van duizend frank opgeleverd.

880. VOORDELIG, BATIG.

Voordeelig is het algemene woord om aan te duiden wat voordeel of winst oplevert.

Batig heeft meer betrekking op het voordeel dat ontstaat door een overschot.

Dat is voordelig in het gebruik. Een voordelige handel.

Een batig saldo van de begroting. Het batig slot van uw rekening.

881. VOORDRACHT, AANBEVELING.

Voordracht is een gewoonlijk bij de wet voorgeschreven lijst van personen, die men bij de vervulling van een openstaande betrekking in aanmerking wenst te zien komen; door een daartoe gerechtigd persoon of lichaam ingezonden bij de bevoegde macht, die de benoeming moet doen.

Gaat het om een niet door de wet voorgeschreven voordracht, buiten welke men desnoods kan benoemd worden, dan spreekt men van **aanbeveling**.

Hij staat nr. 1 op de voordracht en zal dus zeer waarschijnlijk benoemd worden.

A. is aan het gymnasium benoemd; hij stond niet op de aanbeveling van curatoren.

882. VOORNEMEN, PLAN, ONTWERP, TOELEG.

Werking van geest en wil om iets ten uitvoer te brengen.

Voornemen en **plan** drukken dit meer onbepaald uit. **Voornemen** is de daad van de wil, waardoor men besluit, een oogmerk uit te voeren.

Ontwerp is het vaststellen van de middelen en het beramen der wijze van uitvoering.

Toeleg is de voorbereiding en het maken der schikkingen tot de uitvoering, die tegen iemand of iets gericht is.

Zij waren met de beste voornemens bezield. Hij was niet voornemens afstand te doen van zijn rechten. Na eenmaal het voornemen tot de moord opgevat te hebben, liep hij geruime tijd met dat plan rond.

Volgens een bepaald plan te werk gaan.

Iemand in zijn ontwerpen dwarsbomen. Hij had volstrekt besloten zijn ontwerp ten uitvoer te brengen.

Zijn snode toeleg werd verijdeld. Ik doorzie de hele toeleg. De toeleg op het leven van Maurits mislukte.

883. VOORSCHRIFT, BEVEL, GEBOD.

Aanwijzing die aan iemand gegeven wordt, om zich daarnaar te gedragen.

Voorschrift heeft de ruimste betekenis: het duidt zowel op een aanwijzing, waarnaar men zich kan gedragen als waarnaar men zich moet gedragen.

Bevel is een opdracht, waaraan moet gehoorzaamd worden.

Gebod sluit eveneens verplichting tot gehoorzaamheid in, maar is deftiger en drukt gewoonlijk de gedachte uit, dat het voorschrift niet alleen van kracht is voor 't ogenblik, maar ook voor een langer tijdsbestek.

Er werden nieuwe voorschriften gegeven. Dat is een voorschrift voor allen. Ge moet u stipt aan de voorschriften houden.

Een half uitgesproken woord op hare lippen was een bevel voor Willem. Het uitvoeren van de bevelen der regering. Ik zal hem de nodige bevelen geven, om u in alles behulpzaam te zijn.

Er was geen middel om dit gebod te wederstaan. Wie verdraait dan de geboden van Christus: zij die ze ter zijde zetten voor menselijke uitspraken en menselijke geboden?

884. VOORSTEL, VOORSLAG.

Plan, dat men aan iemands oordeel onderwerpt om daarop zijn toestemming of goedkeuring te verkrijgen.

Voorstel duidt op een aanbod, dat wel overwogen is of opzettelijk gedaan wordt.

Voorslag wordt gezegd van een voorstel dat minder overwogen is en kan zelfs een gedachte bevatten, die in 't geheel niet gemeend is.

Zijn voorstel is verworpen. Ik kan onmogelijk in zijn voorstel treden. Iemand een voorslag doen.

885. VORST, PRINS.

Vorst is de algemene benaming voor de regeerder van een rijk volgens wettig erfrecht; als titel wordt het alleen gebruikt voor de heerser over een vorstendom.

Prins is thans nog slechts een adellijke titel, waaraan geen gezag verbonden is.

Van alle Franse koningen, prijst de geschiedenis inzonderheid Hendrik IV als een uitmuntend vorst. De vorst van Monaco.

De prinsen van den bloede. De Prins van Oranje.

886. VREEDZAAM, VERDRAAGZAAM.

Bereid of geneigd om vrede te houden.

Vreedzaam betekent, dat zulks gebeurt door zich kalm te houden, geen aanstoot te geven.

Verdraagzaam drukt uit, dat men vrede houdt, door de mening van anderen op gebied van godsdienst, politiek, enz. te eerbiedigen.

Deze volken leven vreedzaam.

Op godsdienstig terrein zijn ze niet erg verdraagzaam.

887. VREEMDELING, VREEMDE.

Vreemdeling is gewoonlijk een buitenlander, hoewel het ook gezegd wordt van een onbekende.

Vreemde is ieder, die voor het eerst in een of andere kring komt en heeft dus meer de betekenis van onbekende.

Er waren gisteren veel vreemdelingen in de stad. Hij is toch geen vreemdeling in Jeruzalem. In sommige landen is het verblijf der vreemdelingen aan bijzondere bepalingen onderworpen.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

